

Βιετνάμ 2003 - Βάλτα*

Κωνσταντίνος Ματαουσιής
 Ιατρός-Αναισθησιολόγος

Ήμουν λίγο ξενυχτισμένος από το προηγούμενο βράδυ και ξάπλωσα να ξεκουραστώ λίγο μετά το μεσημεριανό φαγητό μια Κυριακή του Δεκέμβρη. Μηχανικά σχεδόν, πήρα στο χέρι το τηλεκοντρόλ που ήταν δίπλα μου μήπως και βρω κάτι να δω ώσπου να ...“χαλ'πώσου λιγάκκ' κι να του πλακώσου του 'φτι” κατά την Κασσανδρινή έκφραση.

Ένα κανάλι που πρόβαλλε ένα ντοκυμαντέρ από το Βιετνάμ έδειχνε τον αφηγητή δημοσιογράφο σ' ένα μέρος γεμάτο με σουπιέρες, γυάλες, βάζα και άλλα κουτιά που είχαν μέσα διάφορες στερεές ή υγρές ουσίες ή βότανα. Στον χώρο υπήρχαν επίσης σακκούλια με διαφόρων ειδών ξερά φύλλα, καρπούς ή βολβούς φυτών, καθώς και δεματάκια από βότανα, ξερά κλαδάκια και φλούδες κρεμασμένα στους τοίχους. Ένας Βιετναμέζος ηλικιωμένος με σκελετωμένη όψη κι αρραιές μακριές τρίχες στο σαγόνι του κάθονταν πίσω από ένα τραπέζι με απλανές βλέμμα. Σε κάποια στιγμή τον είδα να πιάνει τον σφυγμό του δημοσιογράφου, ύστερα να κοιτάζει προσεκτικά την παλάμη του και να του λέει από τι υποφέρει.

Ο όλος χώρος με τα ράφια γεμάτα βάζα διαφόρων μεγεθών θύμιζε φαρμακείο μιας άλλης εποχής που βλέπουμε σε παλιές γκραβούρες και όχι σαν τα σημερινά με τα ράφια γεμάτα κουτιά ιδιοσκευασμάτων και καλλυντικά. Το περιεχόμενο σε ορισμένα βάζα όπως έδειχναν οι υπότιτλοι ήταν: δέρμα φιδιού, συκώτι χελώνας, βδέλλες, αίμα ταύρου, αυγά βατραχού και πολλά άλλα παρόμοια, ενώ για το καθένα υπήρχε επεξήγηση για την πάθηση που χρησίμευε. Έλεγε επίσης ότι οι θεραπευτές σαν τον εικονιζόμενο κληρονομούσαν το επάγγελμα από τον πατέρα τους, χωρίς να πάνε σε καμία σχολή και πως θεράπευαν με φάρμακα που έκαναν οι ίδιοι από τις πρώτες ύλες που είχαν εκεί.

Λυπήθηκα που δεν είχα δει το ντοκυμαντέρ

από την αρχή, αλλά και γιατί δεν μπόρεσα να το δω μέχρι το τέλος. Τούτο επειδή από κάποιο σημείο και μετά, μόνο τα μάτια μου ήταν καρφωμένα στην τηλεόραση και κοίταζαν μηχανικά, ενώ η σκέψη μου είχε φύγει από την εικόνα και πήγε περίπου πενήντα χρόνια πίσω, στο ιατρείο-φαρμακείο που για πρώτη φορά είχα δει όταν ήμουν παιδί.

Στη θέση του Βιετναμέζου θεραπευτή έβλεπα τώρα, ανάμεσα από ένα πάγκο με βάζα και έναν τοίχο με ράφια, γεμάτο βάζα με σκόνες ή χάπια και μπουκάλια με διάφορα υγρά, τον μπάρμπα Βασίλη τον γιατρό. Τείνοντας το χέρι μου, να του δίνω ένα φλυτζάνι “κουτρουλό” και εκείνος να το παίρνει, να ζυγίζει σε μια μικρή ζυγαριά λίγη σκόνη, να μετράει σ' ένα σωληνάριο γυάλινο με γραμμές λίγο υγρό από ένα μπουκάλι, να τρίβει σ' ένα γουδί 3-4 χάπια, να τα ρίχνει όλα αυτά σ' ένα μικρό κύπελλο, να τα ανακατεύει καλά, να γεμίζει με μία σπάτουλα το φλυτζάνι που του είχα δώσει με την αλοιφή που έκανε και να μου λέει: “Θα πεις τ' μάνα σ' να σι βαζ' προυϊ κι βραδ' απαν ζντ' κούψια 'που λιγ' αλ'φη κι να σι δεν' του δάχλου μ' ένα λουριδ'”...Είχα κοπεί στο δάχτυλο του αριστερού μου χεριού προσπαθώντας να σκίσω με το “τσκουρακάκκ” σανιδάκια για να φτιάξω ένα κλουβί.

Προς Θεού! Δεν θέλω να συγκρίνω τους γιατρούς των παιδικών μου χρόνων (Βασίλη, Δαραβίγκα, Κλεομένη) με τον σημερινό Βιετναμέζο θεραπευτή. Μπορεί κι εκείνοι τότε να έκαναν συνήθως οι ίδιοι τα φάρμακα για τους πάσχοντες, χρησιμοποιούσαν όμως ύλες επιστημονικά δοκιμασμένες για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες και ήταν πτυχιούχοι γιατροί οι ίδιοι.

Έτσι, όποιος χρειαζόταν αλοιφή, πήγαινε συνήθως στον γιατρό για να του τη φτιάξει έχοντας μαζί του ένα φλυτζανάκι ή ένα μπουκάλι για υγρό φάρμακο, μιας και τα μπουκάλια ήταν τότε δυ-

* Η ονομασία της σημερινής Κασσανδρείας, τότε.

σεύρετα για να τα έχει σε ποσότητες ο γιατρός. Κι' ο χιουμορίστας της εποχής σχολίαζε μεταξύ σοβαρού και αστείου: “Κάθι γιατρός εχ' στου σπίτι τ' ένα μπγαδ'. Η Κλιουμεν'ς κι η Δαραβίγκας τα 'χουν στ'ν αυλή τ'ς. Η μπάρμπα Βασίλ'ς δεν εχ' στ'ν αυλή τ' αλλά είνι σ'μα η μπγάδα στου παζάρ'. Θέλ' του νιρό για να ξιπλιεν' του μπουκάλ' απ' τουν πααίνουν (μη μυρίζ' κρασουράκια) κι για να φκιάν' κι τα σουρόπια για τ'ς άρρουστ'. Καλή δ'λεια ρε πιδί. Γιουμόζ' του μπουκάλ' νιρό, ρίχν' μέσα λιγάκ' σκόν' κι κάνα δύο στάλις, του μπλων' μι του δαχ'λα, του γκλουκτάει λιγάκ' για να ν'κατουθεί, στου δίν', ακουμπάς του παραδάκκ' κι σι λέει: “θα παίρν'ς 'που ένα χλιαρούδ' προυί, μισμερ' κι βράδ' προύμου' π' του φαί...”

Αυτό φυσικά για να έχει τελετουργική χροιά και κάποια διάρκεια η θεραπεία. Όχι πως αν το έπαιρνες μια κι' έξω θα συνέβαινε τίποτε.

Δεν ήταν όμως τα είδη φαρμάκων που έδινε ή έκανε ο γιατρός τότε αρκετά για να ικανοποιήσουν όλες τις θεραπευτικές ανάγκες της εποχής. Ήταν και πολλά άλλα γιατροσόφια που γίνονταν από τον απλό κόσμο και που πολλές φορές τα συνιστούσε και ο γιατρός, αφού τα φάρμακα που υπήρχαν δεν κάλυπταν όλες τις περιπτώσεις. Έτσι, για πόνο στη μέση, στην πλάτη ή και κρύωμα στην κοιλιά μια ζεστή – καυτή, όσο να γίνεται ανεκτή – κεραμίδα ή τούβλο τυλιγμένα σε μια πετσέτα στο σημείο του πόνου ήταν μέσο ανακούφισης. Πολλές φορές όμως, όταν γίνονταν χρήση του χωρίς προηγούμενη εξέταση και υπόδειξη του γιατρού, σε πόνο από ερεθισμένη σκωληκοειδή απόφυση μπορεί να είχε ολέθρια αποτελέσματα.

Εντριβή στο στήθος και στην πλάτη σε κρουλόγημα με λίγο πυρετό συνηθιζόταν πολύ και γίνονταν με δυνατό τσίπουρο που κρατούσε κάθε σπίτι ειδικά γι' αυτό τον σκοπό απ' το ρακοκάζανο. Όταν όμως έκανε την εντριβή άντρας – σαν πιο δυνατός “αντί όπους πινεύ'νταν να τουν τριψ' καλά κι να τουν καν' ντ' πλάτ' μπαμπάκ – αυτός η απατιώνας του'πνι του ρακί απ' τουν παηναν για να τουν τρίψ' κι τουν έτριβι μι του νιρό μπ' γύριβι τάχα να πιει”.

Και το πετρέλαιο ήταν σε προτίμηση για μια καλή εντριβή. Αλλά και μια καλά βρεγμένη εφημερίδα μ' αυτό στο στήθος ή στην πλάτη το βράδυ και καλό σκέπασμα ως το πρωί, για μυαλγίες από κρύωμα, ήταν προσφιλές θεραπευτικό μέσο. Αν τώρα γίνονταν και κανένα έγκαιμα στο δέρμα

ούτε που το έδιναν σημασία. Θα περνούσε με τον καιρό.

Οι βεντούζες επίσης – β'βές ή κουφτές – όταν ο πυρετός δεν έπεφτε ήταν σε μεγάλη δόξα τότε. Και στις μεν βουβές το μόνο επώδυνο ήταν όταν καίγονταν η πλάτη, από κομματάκια που έπεφταν επάνω της από το αναμμένο με οινόπνευμα βαμβάκι που κάρφωναν στο πηρούνι για να ζεστάνουν τις βεντούζες. Όταν όμως ο πυρετός επέμενε σε ψηλά επίπεδα, έβλεπα το βράδυ τη θεία μου Τασούλα ή Νίτσα να έρχεται στο σπίτι, “κι άκουγα να στουμπίζουν του σνάπ' στου σιδη'γούδ”, καταλάβαινα πως η πλάτη μου δε θα γλίτωνε το...χαρακίρι.

Δεν ήταν μόνο ο ανατριχιαστικός πόνος του ξυραφιού που χάραζε την πλάτη ή η δυνατή πίεση της βεντούζας – που συνήθως ήταν νεροπότηρο με λεπτά χείλη – για να κολλήσει καλά και να πάρει το κρυωμένο αίμα, όπως έλεγαν. Ήταν και το δυνατό τσούξιμο από το οινόπνευμα στο τέλος, πάνω στην πλάτη με τις ξυραφίες, αλλά και το κάψιμο στη συνέχεια από το κατάπλασμα με το σινάπι (το κερασάκι στην τούρτα). Γιατί έπρεπε να μείνει όσο το δυνατόν περισσότερο – για να πάρει το κρύωμα – , τόσο που γίνονταν εγκαύματα σε πλάτες παιδιών κυρίως, όπως στην ξαδέλφη μου τη Νούλα.

Ο αδελφός μου σώθηκε στο παρά-πέντε από πνευμονία όταν ήταν μικρός. Τα καταπλάσματα του είχαν γίνει τόσο βίωμα, ώστε όταν είδε σε κάποια ακτή μία αναποδογυρισμένη βάρκα σκεπασμένη με μουσκεμένα πανιά για να μην την ‘ανοίγει’ ο ήλιος, είπε: “Μπαμπά, καταπλάσματα την έβαλαν τη βάρκα;”

Και η αδελφή μου πάλι, όταν ήταν κοπέλα δε μπορούσε να βάλει εξώπλατο φόρεμα γιατί φαινονταν οι αντιαισθητικές ξυραφίες από τις κοφτές βεντούζες.

Ήταν όμως και πολύ καλό το αποτέλεσμα που είχαν αυτές, τα χρόνια εκείνα που τα αντιπυρετικά ήταν άγνωστα. Η πτώση του πυρετού την επομένη μέρα ήταν θεαματική και η βελτίωση της εικόνας του αρρώστου ήταν γεγονός. Χρόνια αργότερα, διαβάζοντας για την ειδικότητά μου το μηχανισμό δράσης ενός φαρμάκου, διάβασα κι' αυτό: “...ασκεί επί των πνευμονικών βρογχιολίων έντονον αποιδηματικήν δράσιν, οίαν και οι αιματηραί σικύαι...”. Τότε μου λύθηκε η απορία γιατί όταν μου 'κοβαν βεντούζες, την επομένη έπεφτε ο πυρετός και άνοιγα κυριολεκτικά τα μάτια. Δεν

θυμάμαι όμως αν είχαν ανάλογο αποτέλεσμα οι δυο-τρεις σταγόνες γάλα που έσταξε απ' το βυζί της στο μάτι μου η θεία η Βγινία – θηλάζουσα μητέρα τότε – όταν είχα κριθαράκι. Αντικαθιστούσε – ίσως με τον πλούτο των αντισωμάτων που έχει – τα σημερινά κολλύρια που τότε δεν υπήρχαν. Όσο για “του γαδουρνό γάλα για τον κουκκύτ” δεν έχω προσωπική γνώμη στο αν είχε αποτέλεσμα.

Τα καταπλάσματα με το σινάπι, οι εφημερίδες με το πετρέλαιο και οι εντριβές νομίζω πως κάλυπταν επάξια την ανυπαρξία των αντιρευματικών αλοιφών και εμπλάστρων που κυκλοφορούν και χρησιμοποιούνται σήμερα. Όσο για την καυτή κεραμίδα ή το τούβλο, θα μπορούσαμε να τα χαρακτηρίσουμε ως πρόγονους της σημερινής διαθερμίας των φυσιοθεραπευτών.

“Κυρίες και κύριοι, εδώ τελειώνει για σήμερα το ταξίδι μας με τις ΕΙΚΟΝΕΣ από το βόρειο Βιετ-

νάμ. Θα συνεχίσουμε την επόμενη Κυριακή στις 14.45 κ.λπ., κ.λπ. ...”, η φωνή του αφηγητή δημοσιογράφου από την τηλεόραση με επανέφερε στο σήμερα....

Για όσους τα έζησαν, δεν πειράζει που τους θύμισα τα παλιά αντί να τους διαφωτίσω για ό,τι θα έβλεπα και θα άκουγα σχετικά με τους θεραπευτές του Βιετνάμ, αν η σκέψη μου δε γύριζε πίσω και πρόσεχα την εκπομπή. Οι νεότεροι όμως που δεν τα έζησαν, ας μάθουν ότι με πολλά πρακτικά γιατροσόφια κι εμείς τότε – όπως στο Βιετνάμ ακόμα και σήμερα – αντιμετωπίζαμε πολλές αρρώστιες. Αν αμφιβάλλουν και θεωρούν υπερβολές ή παραμύθια τα όσα θυμήθηκα πως συνέβαιναν, έχουν γονείς, θείους, παππούδες, για να τους επιβεβαιώσουν “των λόγων μου το αληθές”. Και όσο για ομοιότητες ή διαφορές Βάλτας του τότε και Βιετνάμ του σήμερα, συγκρίνετε και βγάλετε τα συμπεράσματα μόνοι σας.

